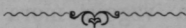

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Lzhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1883. l.

XXIII. leto.

Kako naj se gojí pravo domoljubje.

„Za dolžnost in za pravico
Vsak pošteno stoj;
Če bo treba pa desnico
S serčnim upom dvigni v boj!“

Cesarska pesem.

V času, v katerem se šopiri samopašnost in materijalizem, razvijaje svojo zastavo z geslom: „Ubi bene, ibi patria“ (kjer je dobro, tam je domovina), dandanes, ko se socijalizem manj ali bolj glasno pridiguje ter se smelo in drzovito iz vseh kotov vriva mej človeško društvo; zdaj je skrajni čas, da se resno razmotrava, kako bi se oviralo tem podkopavnim nameram, ki žugajo razrušiti vse vezí, ki so do zdaj veljale svete, ki so trdno vezale ali še vežejo posamezne ude male družine, podložnike in predpostavljene, državljane in vladarje. Treba je, da se po umni vzgoji prihodnji rod onemogoči delovanje onih prekucuhov in brezvestnih ljudi, ki ščuvajo národ zoper národ, ter tako ovirajo razvoj človeške izomike in razlivaje nezmerno tugo mej človeštvo!

Pač se more národni prapor visoko vihteti, in ni treba raztrgati mejnárodne vezí; vezí, ki družijo národ z národom, namreč vezí v zadevah gospodarstva, omike, nravstvenosti. — Duh časa térja, da postane vsaka vzgoja národna; vender pa, národno svojstvenost (značaj) prav poznávši, naj bi národna vzgoja vender ne pozabila in prezrla občne človeške in nravstvene svesti. — „Najsvetejše národnega duha pa je,“ tako pravi znani pedagog dr. Lindtner, „jezik, in kdor hoče v to svetišče národa vstopiti, se mora v nekaki meri unárodoviti (nacijonalizirati). Psihologično brezumno je tedaj, ako se komu, kateri se trdno drží svoje národne posebnosti, očita „jezikova nespamet“, kakor je največja neslanost, kakemu národu v enem hipu ponujati svobodo, jemati pa národnost“. In Schäffle piše: „V jeziku naobraženega národa se čuva zavetje njegove duševne narave. Zatiranje jezika občuti vsaki posamezni ud národa takó, kakor bi mu jezik izdril; tacega zločina na vsem národu so pač le suroveži zmožni“. — Jezikova národnost ljudi najtrdnejše vkup veže; te vezí umni vzgojnik ne sme trgati in rezati, marveč mora vzgojevati v národnem duhu, za národ takó, da postane poedinec svest svoje národnosti, svest svojih dolžnosti do národa.

„Človek sam je kakor dób posekan“. To naslombo na celoto térjajo ideje prava in popolnosti, sovršenstva. Kako to doseči, pokazal bodem pozneje, ko bodem govoril o domoljubji v občé. A umestno se mi je zdelo, omeniti najpoprej jezikove národnosti, ker se nam Slovencem v tem oziru marsikaj naopačno očita.

Ako se kdo vzgoja samo kot poedinec brez ozira na razmere do državnega društva, imenujemo to vzgojo individualno, osebno ali posebno vzgojo; ako se pa poedinec kot ud kake države ali kakega národa smatra, ter v to vzgoja, da bi, tem razmeram vstrezaje, namen življenja po mogočnosti dosegel, tako je taka vzgoja socijalna, družbina vzgoja. Ako pa govorimo o individualni, sosebno o moralični vzgoji, je v tem tudi užé vzgoja gledé razmere napram drugim ljudém, se vé tudi le kot poedincem ali posameznikom, zapopadena; ali kakor rečeno, tù je le govor o drugih kot poedincih, ne pa kot orgánične vkupine. Socijalna vzgoja mora gojencu pomagati, da svojo svrhu življenja in svoje dolžnosti kot člen državnega društva po pravi poti more doseči in izvršiti. Ni zadosti torej, da ga vzgojnik seznaní z občnimi razmerami državnega življenja, nego napeljati ga tudi mora, da vé v posebnem poklicu in stanu na pravi način živeti, občnemu blagru po svojem koristiti ter tako svojo namero dognati. Tù smo na razpotji: cerkev, država, národnost. — O prvej nam danes nij govoriti; národnost omenjal sem spredej: tedaj o razmeri do države!

Nekateri mislijo, da je nepotrebno očigled ljudske šole o vzgoji za državo govoriti. A celó v višjih krogih se še nahajajo pomanjkljivi nazori o državnih razmerah; kaj hočemo reči o srednjih in nižjih stanovih?

Se pa li moja dozdanja razprava z na čelo postavljenim vprašanjem strinja? Da! Ako reči ne poznam, ako nisem poučen o njeni koristi, dobrotelnosti i. t. d., jo bodem li mogel i — na ukaz čislati ali celó ljubiti? — Uvidim pa, da sem sam — kakor hrast posekan, da se mi je okleniti celote, vkupine, potem bodem uvidel, da mi korist, priležnost, katera iz tega izvira, tudi dolžnosti naklada, kajti: „roka roko umiva“.

Imam pa čút, da sem obvezan, da sem hvaležen deželi, državi, v kateri sem bil porojen, katera me redí in vzdržuje, od katere dan na dan toliko dobrot prejemam — i tako napram národu, ljudstvu, mej katerim in s katerim v ozki zvezi živim — tako mi mora vest veleti: „Povračuj to dobro z zvestobo in udanostjo!“

Je ta čút vzbujen, mu dam imé — domoljubje, patrijotizem; kajti domoljubje, patrijotizem, se razodeva v posebni naklonjenosti do dežele, države, národa, v kateri ali mej katerim sem zagledal svet in živim, in — v resnem prizadetji, njej ali njemu (deželi, državi, národu) kadarkoli ali kakorkoli, tedaj če bi bilo treba tudi posebnih žrtev, darovati vse po besedah našega pesnika (Cegnar - ja):

„Ako ti sila krivična pretí,
Tvegamo za-te življenje in kri!“

„Sladko je za domovino umreti“, rekli so stari Rimljani, kar naj se gotovo také razumi: svest, da smo svojo dolžnost v službi domovine storili, tolaži nas še v smrtni uri, in užé pogani so bili mnenja, da čaka vojaka, kateri je za sveto dolžnost svoje življenje žrtvoval, po smrti veliko plačilo.

Gledé socijalne vzgoje za državo, domovino, naj se tedaj vzgojitelj ravná po sledečih občnih vodilih:

1. Socijalna vzgoja naj se opira na individualno in na tej ne nasprotuje. Socijalna vzgoja se ne more ob enem z individualno pričeti, a tudi ne stoprav tedaj, ko je individualna užé čisto dognana.

2. Rejenec se mora po svoji zmožnosti seznaniti z državnim organizmom in življem ter se smatrati kot ud tega organizma.

3. Vzgojitelj mora v vzgojenci vzbuditi spoštovanje in ga nakloniti za pokorščino do državnih in deželnih postav in ukazov in do organov, kateri te postave in ukaze nadzorovati in izvrševati morajo.

4. Rejenec mora uvideti in spoznati, da posameznik le v in po združbi s celoto, in celota zopet le s posamezniki in po posameznikih more uspešno napredovati. To spoznanje bo najsigurnejše vzbudilo, gojilo in ukrepilo ljubezen do domovine, duha edinstva, ter srcé unemalo za občni blagor.

5. Najnavadnejše sredstvo socijalne vzgoje pa je pouk iz zgodovine, geografije, državopisa (statistike), o postavah, državni ustavi in v — veroznanstvu... Bogoverje dá zvuk najtanjši struni vestí, bogoverje je gíbaló (motor) najblažjih činov, bogoverje najdočnejše učí, kaj je dolžnost. — Vernejši, nabožnejši, vestnejši je človek, tem trdnejša bode njegova ljubezen do domovine, tem neomajljivejša njegova zvestoba. Tak človek ne bode nikoli svoje domovine zaničeval, če tudi pomanjkljivosti zapazi, nego v blagem zatajevanji samega sebe bode po svoji moči skušal te pomanjkljivosti odstraniti, položaj zboljšati.

Kdor pa svoje domovine ne ljubi, tudi nima srcá do svojih, ne do svojih dobrotnikov; kratko: ta je brezsrčen, nevosten, izmeček človeštva.

V izbujo domoljubja služijo tudi národna, državljanska, dinastična praznovanja in razne ljudske veselice. Poglejmo k sosednemu, nemškemu narodu! Vzbudil ga je Fichte sè svojimi govori, Arndt sè svojimi pesmi, Jahn sè svojim sistemom telovadbe itd. Kaj so stari potovalni pevci od grada do grada, ki popevajo junaške čine? Kaj je ilijada, anejida? Kaj so slepi pevci južnih Slovanov? — Vse nam kliče:

„Za domovje se vzdignimo!“

To veljá za vse kraje, naj so blizo zemeljskih tečajev ali kraj zemeljskega ravnika, naj jih obliva to ali ono morje!

Drugače še pa je pri nas v lepi Avstriji!

Oj draga Avstrija! kaj te tako trdno druží in veže, da proroški duh črke: A, E, I, O, U tolmači: „Austria erit in orbe ultima?“ — *)

Slavni rod Habsburžanov je rod plemeniti, ščit vere in národov!

„Vse za dom in za Cesarja,
Za Cesarja blago, kri.“

To je geslo pravega Avstrijana, kateri si Avstrije brez cesarja iz staroslavne Habsburške rodovine misliti ne more! Prav zatorej sem na čelo kot moto temu spisu postavil par stihov iz v srci vsacega Avstrijana blagodoneče cesarske himne. Kakor blagoslov vskipi iz prs Avstrijana pobožni vzdih:

„Bog ohrani, Bog obvari,
Nam Cesarja, Avstrijo!“

Ta, tako rekoč, Avstrijanu prirojeni čút bode učitelj lahko v nežna srca učencev vcepil, prav za prav v njih vzbujal, tem laglje, ker: „kar iz srca pride, se srca prime“. —

„Trdno dajmo se skleniti:
Sloga pravo moč rodí;
Vse nam bó lehkó storiti,
Ako združimo močí.“

„Sloga jači, nesloga tlači“, je slovenski pregovor, in to nam v spomin kliče tudi našega z vsimi prednostmi viteštva oblagodarjenega cesarja velepoménljivo geslo: „Viribus unitis“ (z združenimi močmi), geslo, po katerem se ravnajo mravlje in čebele, geslo, katero nam pridigujejo egiptovske piramide in vsa velikanska podjetja in dela pretečenih vekov in zdanjega časa! —

To spoznanje naj prvič učitelja presega, in potem bode v šoli in drugod pravo besedo najdel: Avstrijani smo! V tem nas ne ločijo ne jezik, ne šege, ne vera, ne druge različnosti; vsi smo sinovi ene iste veličastne Avstrije:

*) Avstrija najdalje na zemlji bo stala.

„Brate vodi vez edina
 Nas do cilja enega;
 Živi Cesar, domovina:
 Večna bodi Avstrija!“

Da! večna bodi — bode — Avstrija! Razgrnimo liste zgodovine! Kolikokrat je Avstriji žugal propad! ali kakor hitro so si vladar in ljudstva segli v roke, kadar so ljudstva njegov prestol obstopila, slavno premagani bili so burni časi: kakor feniks iz pepela, pomlajena, krepkeja poravnala po konci se je Avstrija!

„Kakor skala vsi stojimo
 Zoper moč sovražnih čet,
 In ko zmago zadobimo,
 Krepko se razlega spet:
 Bog ohrani nam cesarja,
 Močne Avstrije Vladarja!“ (Filodemus.)

Ako je učitelj takih čutil navzet, gotovo bode znal tudi v srcih svojih učencev primerni odmev vzbuditi, in vestni učitelj bode dobil pot, da tudi v najzadnji koči ne ostane nepoznano naše pravo geslo:

„Vse za Boga, cesarja in domovino!“

Ferdo Vigèlè.

Kranjske šole in Habsburžani, njihovi pospeševalci.

(Dalje.)

Škof vidé, da se ne more dalj kratovičiti, predloži cesarici prevod svojega velicega katekizma ter prosi za tiskovno pravico.

Cesarica mu jo podéli, toda z dostavkom, da se morajo stavki, ki se nahajajo tudi v Edlingovem katekizmu, z Edlingovimi besedami tiskati, da ne bi ljudstvo menilo, da uči mali katekizem kaj družega, ko veliki.

Škof se temu seveda ni maral pokloniti ter odvrnil, da ne kaže, da se veliki ravna po malem, ter vrhu tega še povdarjal, da je njegov prevod za priprosti ljud bolj razumljiv.

In kaj je storila cesarica? — Občudovati moramo njeno potrpežljivost in vnetost za razvoj šol. Da si tudi je dobro vedela, kam meri vse škofovo napenjanje, vender je vstregla njegovi želji. Edlingov užé tiskani katekizem se ni razposlal, ampak naročilo se uradu za razprodajo šolskih knjig, naj ga porabi in spečá kakor vé in zná.¹⁾

Z tacimi silnimi težavami morala se je boriti cesarica.

Na Kranjskem zaviral je nemški jezik dober vspeh šol, ker gledalo se je na to, da se mu napravi kolikor mogoče tal, da si tudi so se v deželah, kjer se je govorilo nemški in slovanski, jemali v službo le obeh jezikov vešči učitelji. Za Ljubljano priporočal je grof Torres osnovo elementarnih šol za slovenske dijake.²⁾

V večjih mestih nahajale so se trojne šole: trivijalne, kjer se je učilo le čitanje in pisanje, normalke in glavne šole, kjer se je učilo tudi nekoliko latinščine; poslednje nasvetovale so se mimo Ljubljane tudi v Kranji, Kamniku, Loki, Idriji, Novem mestu in Radovljici, ki pak naj ostanejo še trivijalne, dokler se ne preskerbé potrebni učitelji in potrebne knjige.³⁾

Tudi ženskemu spolu naklonila je Marija Terezija dobroto pouka. Užé obstoječe uršulinske šole se niso odpravile, le zahtevalo se je od njih, da se seznanijo do dobra

¹⁾ Ibid. 553.

²⁾ Ibid. 474.

³⁾ Ibid. 404.

z novimi napravami. Nalašč v to svrhu poslala je cesarica gospodičino Kohllöffel z Dunaja v Ljubljano, Gorico in Reko.⁴⁾

Uzdrževale so se šole z početka iz državne blagajnice, pozneje pak iz deželске in tako zvanega normalkinega fonda, kamor je tekla zlasti imovina l. 1773. razpuščenega jezuitskega reda. Jezuitski kolegiji in jezuitske gimnazije uporabile so se za ljudske šole, tako n. pr. v Novem mestu, kjer so imeli Frančiškani od l. 1746. neko boro latinsko šolo, v kateri se je dijakom slaba latinščina s palico v glavo vtepala. Bila je pribežališče vseh zanikernih, iz Ljubljane ali Karlovca zapodenih dijakov.⁵⁾

Naj bi Marija Terezija ne imela za Avstrijo drugih zaslug, užé te zagotovile bi ji nesmrten slaven spomin.

Za Josipa II. razcvetale so se te šole jako lepo ter razširjevale znanje in omiko mej priprostim národom. V Ljubljani napravili so mimo Šenklaščke šole 1791. l. tudi šolo pri sv. Petru; patron ji je bil mestni magistrat, in mej letom 1787.—1790. osnovali ste se v Trnovem celó dve in se sezidalo novo šolsko poslopje.⁶⁾

Tudi sicer po deželi obnašale so se šole jako dobro, najbolje morebiti ona v Idriji, kjer je bilo v 4 razredih 320 dijakov, mej tem, ko so jih Idrijski učitelji pred preustrojenjem šol z veliko silo komaj 60 skup sklicali.⁷⁾ Idrijska dekliška šola uredila se je l. 1779. in je bila jako obiskovana. V Idriji, Novem mestu, Kamniku, Postójini in Loki šolalo se je 1779. leta 3083 učencev, na Ljubljanski normalki pak 434,⁸⁾ gotovo ogromno število za prvi poéetek.

Baš isti čas sprejela je država tudi gimnazije v svoje oskrbljevanje. L. 1773. razpustil se je jezuitski red in se mu pouk v gimnaziji odvzel. Ker pak potrebnih svetovnih učiteljev ni bilo mogoče tekoj dovelj dobiti, ostali so jezuiti še nekoliko let učitelji, Novomeška slaba gimnazija pak se je odpravila in nadomestila z glavno šolo.⁹⁾

Odkar je obrnila cesarica gimnaziji svojo dobrotno pozornost, razglaševalo se je leto za letom mnogo pouku in omiki koristnih ukazov. L. 1775. objavile so se „*leges academicæ*“, ki so zahtevale za vstop v gimnazijo temeljito znanje normalkinih predmetov, posebno poudarjalo se je znanje nemščine in prvih glavnih latinskih šol. Nižji gimnazijski razredi smeli so se štirikrat ponavljati. Dvorni dekret 5. jan. 1776. l. zahteval je nek zrelostni izpit za dijake, ki prestopijo v filozofiško šolo. 10. avgusta preustrojila se je gimnazija tako, da je imela odslej le pet razredov, dva humanitetna in tri gramatikalne. Veljaven postal pa je ta ukaz še le l. 1778. ter veljal do l. 1806., ko se je gimnazija pomnožila zopet na šest razredov. L. 1781. razglasil se je nov učni načrt ter se ob enem ukazalo, naj se premije delé v razredih z 10 dijakmi le jednemu, z 20 dvema itd., drugi naj se pohvalijo, toda k večjemu pet v jednom razredu.

Zanimivo je, da se je domača in Habsburška rodbinska zgodovina upeljala še le po tem novem šolskem načrtu l. 1781.¹⁰⁾

Od leta 1656. sem bila je gimnazija v sedanjem redutnem poslopji, ko pak se je frančiškanski samostan (sedanja gimnazija) izpraznil, nasvetoval je naš slavni zgodovinar Anton Linhart, naj se porabi to poslopje za šole. Popravljanje pričelo se je l. 1788. ter bilo končano meseca septembra l. 1790.; stalo je 33.169 gold. 40 kr. Normalka preselila se je iz neke pretesne privatne hiše tekoj tje, ne pa tudi gimnazija, kajti njeni učitelji prosili so 5. decembra l. 1789., naj ostane gimnazija v prejšnjem poslopji pri sv. Jakobu,

⁴⁾ Ibid. 407.

⁵⁾ Ibid. 403.

⁶⁾ Mittheil. 1866, 35.

⁷⁾ Mittheil. 1849, 15—16.

⁸⁾ Mittheil. 1860.

⁹⁾ Novomeški gimn. progr. l. 1868.

¹⁰⁾ Nečásek, Gimn. progr. 1861, 3—5.

saj je popravljeni frančiškanski samostan, kjer je užé monturna zaloga, glavna straža, rudarska sodnija, denarni poskuševalni urad, plavži, šola za kirurge, anatomska soba itd., napolnjen užé dovolj. V tako družčino se gimnazija malo podá, vrhu tega je Ljubljana tam jako plitka in kraj vsled tega nezdrav.

Toda ti in drugi od učiteljev navedeni razlogi so se ovrgli in se 12. majnika l. 1790. prošnja odbila. Gimnazija preseliti se je morala v sedanje poslopje.¹¹⁾

Mimo gimnazije bile ste v Ljubljani še dve, in sicer višji šoli, bogoslovska in modroslovska fakulteta, kjer se je učilo mimo modroslovskih predmetov v ožjem smislu od l. 1762. tudi kirurgija in medicina, mehanika, arhitektura in drugi za rokodelce in umetnike potrebni predmeti.¹²⁾ L. 1784. pak se je preselil ves bogoslovski učiteljski zbor v Inomost, modroslovska fakulteta pak se je razpustila. Uzrok za to je bil kaj čuden. Iz ust tadanjega profesorja modrosloja, Novaka, čule so se dostikrat besede, nad katerimi so se Ljubljanci zeló spodtikali. Jeden njegovih najodličnejših dijakov šel ga je tožiti ravnatelju, bivšemu jezuitu Ambšelu, ki je dal sklicati brž preiskovalno komisijo in Novaka odstaviti. Novak pak je imel na Dunaji dobre prijatelje, van Swieten sam potegnil se je zanj ter ga pozval na Dunaj v veliko boljšo in častnejšo službo v Terezijanum; preiskovalni komisiji pak se je poslalo celó ostra graja, ker se vtika v zadeve, ki ji niso čisto nič mari. Še bolj pak so bili kranjski stanovi osupnjeni, ko se je modroslovska fakulteta koj zatem, 20. oktobra 1785. l. vsled cesarskega ukaza zatvorila.

To je bil za Kranjce hud udarec. Morebiti je vplivalo na cesarja tudi to, da se je na tej modroslovnici fakulteti poučevalo slovenski, kar se z njegovimi nazori o veljavi nemškega jezika pač ni vjemalo. Proti temu ukazu vložil je najprej knezoškof Karol grof Herberstein 7. junija 1786. in zatem kranjski stanovi 20. aprila 1787. l. prošnjo, ki so se, dokazovaje potrebo filozofične fakultete v Ljubljani, opirali največ na to, da se je na nji poučevalo slovenski. Filozofičnih šol, se ve da ne v stari obliki, ampak po izgledu Dunajskega vseučilišča ne želí samo Kranjska, zatrjevali so cesarju, ampak vstrezala bi tudi željam Hrvaške, Istre in Friulske, Dalmacije, vsega avstrijskega in celó beneškega primorja. Gledé učnega jezika treba je te šole, ker so na tujem šolajoči se Slovenci v nevarnosti, da pozabijo svoj materni jezik ter postanejo tem potem za rabo v domači deželi popolnoma nesposobni.

Maternega jezika zmožnih in filozofično izobraženih učiteljev potrebujejo tudi normalke, da morejo ucepiti mladini dobrih naukov.

Treba je je tudi duhovnikom, ki se kličejo z Kranjskega v sosedne slovanske dežele in tudi uradniki, ki imajo opraviti s priprostim ljudstvom, ne morejo brez slovenščine shajati.

In tudi v materijalnem oziru priporoča se Kranjcem taka šola. Dunajsko vseučilišče je za revne Kranjce preoddaljeno, Idrijski rudokop trpel bi veliko škode, še več pa trgovstvo in fabrike v Ljubljani, Trstu, Reki in Gorici.

Kar se tiče denarnih teženj, se državi v tem oziru ni treba bati ničesar. Knjižnic ima Ljubljana dovolj, jedno javno in jedno kmetijske družbe in tudi fonda za njuno vzdrževanje ne manjka. Za mehaniko, kemijo, ladjetesarstvo, matematiko in fiziko potrebnih aparatov je užé sedaj dovolj, vrhu tega pak se nahaja v mestu še obilo zasebnih, vedno množječih se zbirk denarjev, ki bi jih njihovi lastniki radi prepustili šoli. Če se dovoli stolica za naravoslovje, predlagajo zanjo slovečega Hacque-ja, ki je zbiral jako pridno dolzih 20 let razne naturalije po vsej Kranskej.¹³⁾ To zbirko je cesar Jožef II.

¹¹⁾ Ibid. 10.

¹²⁾ Mittheil. 1860, 69.

¹³⁾ Mittheil. 1859, 25 - 27.

l. 1784. sam videl in jo močno hvalil. Z naravoslovjem bi se dala združiti tudi kemija, in nihče bi za ta posel ne bil tako sposoben, kakor Hacquet ki je slovenskega jezika popolnoma zmožen. Nekateri udje kmetijske družbe ponudili so se, da hočejo učitelje podpirati pri njihovih znanstvenih potovanjih o počitnicah. Za više, šolske namene dali so nekateri kranjski stanovi 22.110 gold.; letne obresti tega kapitala bile bi precejšen donesek za vzdrževanje filozofične šole. Tudi za prostor niso stanovi v zadregi, frančiškanski samostan velik je dovolj, da sprejme mimo normalke in gimnazije tudi to šolo. Do jeseni l. 1787. zavežejo se ga popraviti. Za zvezdarno pak je Grad tudi pripraven in prostora zanjo gori dovolj.

Vsled te izvrstno utemeljene in z veliko bistrumnostjo sestavljene prošnje otvorila se je filozofična šola zopet l. 1788., teologička pa 1791.¹⁴⁾

Sicer je bila zopetna vpeljava filozofične šole za Kranjce velika dobrota, toda v obče se z Josipovim vladanjem niso mogli pohvaliti. L. 1771. ustanovili so družbo koristnih umetnosti ter jo podpirali z 1000 gold. na leto. 1787. l. jo je Josip II. razpustil in njeno prihranjeno imovino 8143 gold. 5 kr. stekla ni v stanovsko blagajnico, kar bi se vender moralo zgoditi po vsacem pravu, ampak v normalkini fond. Da, še več! Tudi oni letni donesek 1000 gold. odkazal se je imenovanemu fondu, da si tudi so mu stanovi užé sicer donašali po 350 gold. Josip II. tirjal je še več. 18. januarija l. 1787. naročilo se je stanovom, da se mora ves ostanek stanovskega imetja oddajati v šolski fond, in l. 1788. in 1789. morali so stanovi za zidanje nove gimnazije in normalke plačati 26.826 gold. 17 kr., da si tudi bi se morala zidati s šolskim fondom.¹⁵⁾

(Konec prih.)

Knjiga Slovénka

v

dobah XVI. XVII. veka.

VI. Šesti pak je bil **Janez Kerstnik od S. Križa** (Joannes Baptista a S. Cruce), Vipavec, v redu Kapucinskem Concionator Provinciae Styriae, v kateri so bili tudi oni po Kranjskem, nekaj časa v Gorici, tudi Gvardijan, v družbi Academiae Operatorum, l. 1693. vstanovljeni v Ljubljani, s priimkom Promtus, umrl blizo l. 1714. Priobčil je svoje duhovne ogovore nekaj v Benedkah, nekaj v Ljubljani. „Concionator Carniolicus ordinarius; ast minime ordinariae famae per Carnioliam et Vindo-Marchiam . . . evulgavit suas conciones in V. Tomis“ — pravi P. Marcus (Bibl. Carniol. pg. 28) in Šafařik (S. 20. 121. 122) piše: „Wiewohl er ein geborner Innerkrainer war, so ist doch seine Schreibart minder rein und gut, als die Kastelecische, weil er aus einer Gegend, in der Nähe von Görz, stammte, wo man schon merklich italienisiert . . . Über Sprache und Orthographie dieses rüstigen Predigers vgl. Kopitar S. 74. 75. „Übrigens“ — so schliesst H. Kopitar die Charakteristik — „ist der Pater ein sehr jovialischer Mann, voll Belesenheit und Historien, citirt den Cicero de Divinatione und den Ovidius neben S. Gregorius und der Apokalypse etc.“

Knjiga prva ima naslov: *Sacrum Promptuarium* singulis per totum annum dominicis, et festis solemnioribus Christi Domini, et B. V. Mariae, praedicabile; e sacrae Scripturae, sanctorumque Patrum scriptis erutum, nec non veterum, recentiorumque Authorum historiis, non minus laboriose, quam copiose roboratum. Ab admodum V. P. F. Joanne Baptista à Santa Cruce Ordinis F. F. Minorum Capucinatorum Concionatore, Slavo compositum

¹⁴⁾ Gimn. progr. 1861, 8.

¹⁵⁾ Mittheil. 1859, 45.

Idiomate, multorum votis expetitur, in duas partes divisum in lucem editur. Pars Prima. Venetiis 1691. Ex officina Zachariae Conzatti.

Knjiga I. 4°. 14 l. A. 1—232. B. 1—216 str. — V latinski čestitki . . . Comiti de Lanthieri . . . Domino Vipaci, Praeposito Rudolphsbertensi, nec non Archidiacono Inferioris Carnioliae . . . po grbu na prednjem listu pomenljivo razlagovanem hvalo daje, češ, ubogih vzlasti nas redovnikov velikemu dobrotniku, iz preslavne rodbine, ter mu priporočuje svoje književno delce. — Noto v Praefatio ad benevolum lectorem piše na pr.:

„Jest vejm de veliku njih se bodo čudili, de jest sim se podstopil moje pridige drukat sturiti v' slovenskim jeziku, dokler dosehmal obeden nej tigo sturil, de si lih veliku lepši slovenski jezik so imeli, kakor je moj Vippavski, jest pak negledam na letu, temuč na bessede sv. Avgustina . . . kir hoče reči de je nucnu inu potrebnu pissat, inu drukat v slednem jeziku, de vsim bo pomaganu, katero pomuč večkrat tij Mašniki so želeli, inu prossili, de bi ijm moje slovenske pridige posvetil, inu prepissat perpustil, ali pak de bi ijh drukat pustil, zatoraj jest hočem lete moje dobre priatele pohleunu bogat, inu tolikain ijm pomagat kulikain premorem, dokler Tertullianus pravi: Quid tam malignum, quam nolle prodesse, cum possis. Inu zvišau bi veliku nucalu, inu pomoglu, kadar bi več pridig v slovenskem jeziku drukanih bilu, zlasti taistim Mašnikom, kateri nijmaio čassa dolgu študerat, ali pak nimaio malu buqui, da bi si mogli pomagat, sokoj sledne buque naj so pernaredne za naš folk“ . . . in povédavši po Ciceronu in Ovidiju, po Bibliji in sv. Avguštinu, da nekteri bodo radi imeli njegove pridige, nekteri pa jih bodo zaničevali, in da ga to ne bođe prestrašilo, o slovenskem pisanji pravi: „Inu de si lih spoznam de težku je slovensku pissat, inu cilu nej mogoče v taki viži pissat, da bi vsim zadosti mogal sturiti, ali sledno deželo se zglihat, dokler cilu tij, kateri blizi prebivajo, edn drugači, kakor ta drugi eno bessedo zreče, zatorai obene bessede nebom zaznamval, ali se ima hitru, ali počassu zreči, temuč sledni po navadi svoje dežele bo govuril, jest pak bom pissal kakor so slovinci pissali. Quia scribendum est more gentis, loquendum vero more regionis. Inu se meni sdij da bo zadosti, da jest obene laške, ali latinske, alj nemške bessede ne bom mešal, temuč, kar narveč bo mogoče lastne slovenske bessede bom nucal, de jih boš lahku zastopil, inu po tvoij deželi obernal, inu zrekal, za volo tiga tudi, kar je latinskiga nebom na slovensku preobernal, dokler Mašniki samij bodo lahku letu sturili“ . . . in priporočivši, naj vsakteri si izbere, kar mu bo dopadlo, in kar ni prav pisano ali rečeno, naj si popravi, predgovor sklepa: „Tebe pak, o Gospud Bug Nebeški oča pohleunu prossim, podeli meni tvojo S. Gnado, de kar jest dellam, ali pišem, tuistu tebi na hualo začetu, inu dopernessenu bodi, zakai li tvojo edino čast jiščem, ter samu od tvoje dobrute lon čakam, inu se troštam . . .“ —

Po tem ogovoru nasledvajo v latinski besedi: *Observationes in scriptione et lectione Idiomatis Carniolicum, iuxta antiquos libros Carniolicos, et Slavos . . .* C raro est in usu, nam loco C ponitur Z vel K . . . — L in fine dictionis loco u saepissime ponitur, ut je pelal, je ustal, je dial, tamen pronunciat ut u: je pelau. — Q vix est in usu, praeter buque, cerque, quae verba etiam per K ordinarie scribuntur . . . — Maxima distinctio est inter s breve et f longum . . . idem accidit si litterae s jungatur aspiratio u sh — fh (kar vendar je dostikrat naopak) . . . Y in medio dictionis pronunciat ut i ut Syn, lyst, rydat; in fine vero corripitur, ut zgony pulsat, alias zgony pulsa, stoy stat, stoi sta . . . Haec pro aliquali praemonitione, observationeque apponere volui, licet haec alibi inveniuntur (gl. Schoenleben, Castellez), et ex sensu, et dictionum connexionem, qualiter pronunciarum debeat, quisque Slauus, vel Carniolus facile colligere, ac iuxta Patriae morem enunciare poterit . . .“

Index kaže tvarine, ki se obravnavajo v nedeljskih in prazniških ogovorih v razdelku A): Dom. I. post Poscha D. IX. post ss. Trinitatem, in B): X — XXIV. Errata corrige. — V dokaz in razgled cerkvene zgovernosti P. Janeza Križskega in njegove slovenske pisave bodi iz I. Knj. A. str. 114—124.

Na S. Rešniga Telessa Praznik. (Aspicite in gentibus, videte, et admiramini, et obstupescite: quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo credet cum narrabitur. Pogledajte mej ludij, gledajte, in začudite se: Zakaj ena skrivnust se je sturila v' vašim času, katero nebodo verovali, kadar se bo od nje pravilu. Habac. C. I.

„Je gvišnu de nekadaj Rimski Purgarij velik vržoh so imeli vesseliti se, kadar so vidilij de njih Cesarij, inu Generali, po tem kir so onij njuh souražnike srečnu premagali, z' veliko častio, inu oblastio v' lepeh, inu v zlateh kočijah so se v Mestu pelali, za katerimi vsi Purgarij, inu žlahtniki k' nogam so šlij, ter čast, inu hvalo na vus glass so ijm pelij: Guissen čudnu, inu vesselu je bilu gledat, kadar osmiru jelenu v eni zlati kočij v Rim so pelali Cesarja Aureliana: glihi viži čudnu inu luštnu je bilu vidit, kadar Cesarja Mark Antona štirinaist levu; Cesarja Augusta štrideset Slonu; Cesaria Nerono dva taužent Mezgu, kateri sreberne podkovi inu berzde so imeli inu po Rimi so te Cesarje pelali, inu vse kar je živu bilu sa nimij je šlu, inu na vus glass so vpilij: Vivat, vivat Imperator. Ali še čudniši, inu lepši je bilu gledat, kadar krail Sesostres se je pelal v svoje Mestu v eni kočij z žlahtnimi kamenij cerani katero kočijo štirij krajlij od njega premagani, inu z zlatemi ketenamij vpreženi so pelali. Ali vener vse lete častij je premagala čast Cesarja Trojana, katero vsakateru lejtju je njemu zapovedal sturiti Cesar Adrianus, namreč njega peld je pustil z' čistiga zlata kunštnu sturiti, tega na kullo iz slonove kosti zrezane djati, za katerim vsij Antvarharij, Purgarij, žlahtniki, Gospe, Dekelce, Vduve, vsij nizkiga in visokega stanu lepu guantani so šlij, inu z' trobentami, goslij, citramij inu bobni so njega čast glassili, de je on večkrat te Rimske souražnike premagal, inu njuh Mestu odrešil. Jest bi ni hotel de bi N. N. menili de ijh hočem, danas opominat premišlvati čast in hvalo teh Cesarju, nè, nè; temuč jeh vabim danas premišluat to veliko čast inu hvalo, katero celu keršenstvu danas iskaže krajlu čess vse krajle Christusu Jezusu Odrešeniku Našimu, kateriga nepelejo jeleni, kakor so pelali Aureliana, nikar levij, kakor Mark Antona, nikar sloni, kakor Augusta, nikar trij persileni krajli, kakor Sesostru, ampak te kronane glave teh Papežu, Cardinalu, škofu, iuu žegnanih Mašniku, nikar li vènim Mesti kakor Adriana, ampak po celli Europi, inu v' Indiah, inu kirkuli se najde ta prava vera, v' zlateh inu požegnaneh moštrancah pohleunu inu andahtlivu ga nossio, katerimu nikar li enu samu Mestu temuč vse katoliš Mesta, vsi Verni Firšti inu Cessarij, vsi nizkiga, inu visokiga stanu čast inu hvalo mu pojeio inu spremljajo, kakor tudi N. N. vidim de danas so sturili, inu še vselej tukaj pod S. Rešnim Telessom se najdeio, inu nad leto s. skriunostio se vesselè inu čudio, de ta, Quem coeli capere non poterant, sub speciebus panis lateat. Inu letu z' moim velikim troštam vidim, inu drugu od njih danas ne želim, zatorai ijh prossim: Aspicite in gentibus, videte et admiramini, et obstupescite: quia opus factum est in diebus.“

Spregovorivši potem o nekterih predpodbah in primerah, o posebnih častilcih, milostih pa nemilostih (Mors est malis, vita bonis) presv. R. T. — poziva poslušalce na pr.:

„Videte et admiramini, O vij častiti mašniki S. R. T., v katerem bote vidili, de nad vaše kratke bessede syn Božy, kakor je bil od smerti gori vstal, takušen v ta žegnani oblast pride. Videte et admiramini Vy Modri Theologi (miraculosam transsubstantiationem skuzi katero ena reč v to drugo se preoberne, inu vener te perve štant ali podoba ostane, kateru je veliku čudniši, kakor celli svejt z' nečesar

stvarit. Vid. et adm. Vij zastopni Philosophi, inu bote vidili, de nej rejss kar v šolah ste šllišali, de namreč tij stary Philosophy so vučili: Non potest diuidi quantitas sine diminutione partium. Rezlomite to S. Vblat na deset koscu, vener tolikain bote našli v' enim kakor v' tem drugim. Vid. et adm. Vy Astrologi, inu bote vidili tu rumenu sonce stati na sred teh zvezd, katere svojo svetlobo inu muč od sonca prejmeio. Vid. et adm. Vij Mathematici, inu začudite se, de ta kateriga celli svejt obseči ne more venim majhinim vblatu prebiva. Vid. et adm. Vi zastopni Dohtarij inu Arcati, inu bote vidili inu našli Medicinam universalem, katero do sehmal nikdar nej ste mogli najti, inu bote zamerkali, de ta S. Arcnja, od G. Boga nam dana, ozdravi vse bolezni naše duše: ozdravi otuk te offerti; Vodenico te ohernje; Gobe te nečistosti; Jetiko te nevošljivosti; Bodloje tiga souraštva; Vročino te lubezni nespodobne; kašel tiga marmrajna, z eno bessedo je medicina Universalis. Vid. et adm. tudi Vy kunštni Poeti, kateri v' mej drugimi rečmy ste si bily zmislili de Protheus slednimu se je pustil vidit, kakor ta človik je vreden bil, tukaj bote vidily praviga živiga Boga Christusa Jezusa, kateri temu človeku po vrednosti se izkaže. Vid. et adm. tudi Vy o serčni Vojščaki, kateri z' Luciferom se vojskujete, tukaj bote našli tu pravu orožje, z katerem bote lahko premagali vaše skriune souražnike, zatorai vass opomina S. Paulus . . . inu S. Ciprijanus . . . Vid. et adm. Vy antverhary . . . Vy lačni . . . Vy uboge sirotice . . . Vsi, vsi. N. N. videte et admiramini, de v tem s. vblati se najde resnični syn Božy z svojo božjo inu človeško naturo. Nikar vže apprehensive, kakor pravi Calvinus. Nikar imaginative, kakor pravi Conomachus, Nikar samu spiritualiter, kakor pravi Frachez; Nikar metaphorice, kakor so vučili Albiegensery: Nikar ex vbiquitate, kakor se je zdelu Vbiquistom, temuč realiter, praesentialiter inu substantialiter . . . Zatorai žihar smem reči, de ta Sacrament je en tak velik čudež inu Mirakel, de Non plus vltra . . . Sklenem z' tem kar berem od uniga Philosopha, kateri na sred placa je bil postavil eno lepo mizo, na leto pak eno zlato skrinjo, na kateri je bilu zapissanu: Vna salus omnium, tu je, de v' taisti skrini se najde ena arcnja za vse bolezni, reve in potrebe, iuu de z' taisto bo vsim pomaganu, ali jest nevejim kaj z' ena arcnja je bila taista, ampak tu dobru vejim, de v tej zlati Moštranci, katera stoy na S. Mizi tiga Altarja, se najde ena takušna arcnia, tu je, tu S. R. T., nad kateru resničnu se more zapissat: Vna salus omnium. Tukaj N. N. bote našli inu dossegli karkuli želite ali potrebuje. Morebiti de želite modrust . . . muč . . . myr v vaši hiši . . . ledih biti teh hudičevih skušnau . . . vaše souražnike premagat . . . bogaboječi ratat . . . Oh S. R. T.! ò S. R. kry! gvišnu Vna salus omnium. Zatorai o vy N. N. Videte, admiramini et obstupescite. Molite, častite inu hvalite tu S. R. T.: tako bote spoznali de ta nar čudniši skriunust Božja bo Vna salus omnium . . . Amen. Laudetur semper Sanctissimum Sacramentum.

Argumentum vsej pridigi »De solemnitate ss. Corporis Christi« je: Populus ad meditandum adorandumque hoc Sanctissimum Sacramentum excitatur.

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje.)

R a k a.

Zemljepisni del.

V Račji župljanski občini je samo dvorazredna šola na Raki. Farna občina šteje 3430, politična občina pa 3147 ljudi. Šolska občina je tudi župljanska občina. Politična

občina je drugačna; k politični občini je prištetih 8 vasí iz Škocijanske fare s 624 ljudmi, nasprotno je ena vas iz Račje župnine v politično občino Krško s 104 ljudmi in ena v politično občino Studenec z 82 ljudmi prištetá. Za šolo ugodne mladine (od 6. do 12. leta) je 374. Od otrok za šolo ugodnih, jih hodi v šolo 288, zraven pa še drugih 29, ki so iz Leskovske župnine ali pa užé čez 12 let stari. Hribi so: Vini vrh, Buče, Sajenice, Račji vrh. — Skozi šolsko občino tečejo potoki: Račna, Lokavec in Orehovec. Vsi ti potoki imajo namero proti jugu. Račna in Lokavec se izlivata v Krko, Orehovec se pa izliva v Lokavec. Pravega jezera ali ribnika ni, pod Račjim gradom je sicer mala stoječa voda z imenom „Polter“, ki se nabira iz Orehovca. Njiv je v tej občini kakih 40%, vinogradov 30%, travnikov 15%, gozdov 10%, pašnikov 5%. (Neobdelanih tal v tej občini ni. Materijalno stanje se mora imenovati bolj slabo kot srednje. Posestva so majhna brez živine; le malo je kmetov, ki lahko 2 kravi in par volov redé. Glavni pridelek je vino in sadje (češplje). Ako se letina slabo obnese, trka revščina na duri. Obrtnije ni skoraj nič, kajti majnka kraju vode za kako obrtnijsko podvzetje. Goveje živine je v občini 800 glav, mešana plemena; nahaja se domače pleme, pri premožnih posestnikih tudi Muricodolsko, a revni imajo navadno „buše“. Konj je 254; ako se grajski odštejejo so vsi nizki. Po opazovanji, zlasti v cerkvi, lahko trdim, da jih nad 60% vsega prebivalstva zna brati. Število vasí v občini je 30.

Imena posameznih vasí so:

1. Raka, župljánska vas s cerkvijo sv. Lovrenca in grad, ima 82 hiš 314 ljudi	16. Gmajna . . . ima 36 hiš 174 ljudi
2. Andro . . . „ 31 „ 149 „	17. Malikuren . . . „ 11 „ 59 „
3. Sela „ 20 „ 108 „	18. Velkikuren . . . „ 5 „ 23 „
4. Zaloke „ 15 „ 84 „	19. Mikote „ 11 „ 72 „
5. Podlipa „ 12 „ 79 „	20. Vrh, s podružnico svete Neže na Ciceljnu, ima 10 hiš 49 ljudi
6. Dobrava „ 8 „ 39 „	21. Dolenjavas . . . „ 16 „ 76 „
7. Pristava „ 8 „ 37 „	22. Poveršje „ 24 „ 112 „
8. Dolgaraka „ 23 „ 117 „	23. Brezje „ 29 „ 113 „
9. Čirje „ 17 „ 69 „	24. Zabukovje . . . „ 27 „ 106 „
10. Videm „ 7 „ 45 „	25. Podulec s podružnico svete Marjete v Podvrhu šteje 55 hiš 199 ljudi
11. Gradišče „ 3 „ 13 „	26. Brezovo „ 12 „ 82 „
12. Ravno s podružnico sv. Lenarta ima 23 hiš 133 ljudi	27. Koritnica s podružnico sv. Petra na Žirovniku ima 7 hiš 39 ljudi
13. Smednik „ 12 „ 76 „	28. Jelenek „ 14 „ 53 „
14. Golivrh „ 7 „ 43 „	29. Celine „ 13 „ 64 „
15. Kržišče „ 16 „ 78 „	30. Planina ima 29 hiš 104 ljudi.

Zgodovinski del.

Zdanja prostorna in krasna župljánska cerkev z dvema zvonikoma je bila sezidana 1804. l. in od škofa Brigija posvečena. Prejšnja cerkev je bila pogorela. Župa Raka je iz Belocerkevске župnine l. 1363. Najstarejši župnik, ki je zapisan, je od leta 1490., po imenu Georgius. Opomniti gre še orglje, ki so bile iz Kostanjevskega samostana z velikim zvonom in še z drugo cerkveno opravo na Rako prenešene. Orglje imajo 32 pravih izpremenov brez veznikov; sestavljene so na 3 kupih. To delo je umetno in krasno; le velika škoda, da so se tako silno zanemarile, kajti zdaj so zeló slabe in silno potrebujejo strokovnjaške poprave. — Omeniti gre prejšnjega g. župnika Matija Pfeifer-ja, strica dežel. in državnega poslanca g. Viljema Pfeifer-ja; ta gospod župnik je iz svoje velike

zapuščine volil lepo vsoto tukajšnji cerkvi, revežem in šoli. Šola je dobila 500 gold. Zdanje šolsko poslopje je bilo postavljeno 1832 l., učitelj je bil g. Alojzi Malenšek, zdaj v pokoji; pred njim je bil baje privatni učitelj njegov oče. — Leta 1869. se je bil g. Alojzi Malenšek odpovedal službi in sledili so mu gg. Anton Javoršek, Gašp. Gašperin, Jernej Pirnat in zdanji Fran Lunder. — Leta 1875. postala je šola dvorazrednica, in bil je nastavljen kot druga učiteljska moč g. Josip Cepuder, in nasledovala mu je učiteljica gospodč. Marija Marolt. Izmej šolskih dobrotnikov so v prvi vrsti pokojniki:

1. G. Matija Pfeifer, volil je šoli 500 gold.
2. „ Janez Šribar, „ „ „ 366 „
3. „ Marija Berjak, „ „ „ 100 „
4. „ Jakop Žabkar, „ „ „ 100 „

Iz obresti teh volil se vsako leto nakupujejo šolske knjige, tako da vsaki otrok dobí vse knjige brezplačno. Drugi dobrotniki so pa g. Jakop Lenk, grajščak na Raki, in njegov sin Srečko, g. Viljem Pfeifer, državni in dežel. poslanec, g. Maurer, kupec na Raki.

Račji grad prišteva Valvazor mej najstarejši na Kranjskem. Bil je leta 1248. sezidan. Dve sto let bil je v posestvu Račjih gospodov, ki so se v marsikaterem boji za domovino odlikovali. Zadnji Račjih gospodov je bil 1471. l. od Turkov ujet in odpeljan v turško sužnost, od koder se ni več vrnil. V Valvazorjevi dobi je imel to grajščino v posestvu Franc Rudolf Kheysell, a zdanji posestnik gosp. Jakop Lenk jo je kupil od grofinje Turjaške. Leta 1515. so bili puntarski kmetje tudi ta grad oropali in zažgali. — Na Gomili, pristevajoči se k vasi Gmajna, se nahajajo še neodprte starinske gomile (Hunnengraber), od česar imá tudi kraj svoje imé. (Dalje prih.)

Šolska letina.

„Letno poročilo I. mestne peterorazredne deške ljudske šole v Ljubljani koncem šolskega leta 1882/3.“ obsega: Kroniko, statistiko in učence po zasluženji uvrstene. Učencev je bilo 454, mej temi 425 Slovencev, 24 Nemcev in 5 Lahov. V šolo jih je hodilo prav pridno 405, pridno 28, manj pridno 14, in zanikerno 7. Za bližnji višji razred (oddelek) je bilo sposobnih 319, nesposobnih 118. V pripravljavnico za obrtnijsko šolo je hodilo 138 rokodelčičev. Poučevali so 4 učitelji, in 2 pomožna učitelja.

„Letno poročilo II. mestne peterorazredne deške ljudske šole v Ljubljani 1882/3. l.“ ima: Šolsko kroniko, statistiko in učence po zasluženji uvrstene. Učencev je v šolo hodilo vкуп 665, mej temi je bilo 632 Slovencev, 32 Nemcev in 1 Čeh. Šolo obiskovalo jih je po % prav pridno 94%, pridno 2, manj pridno 1%, in zanikerno 1%. Za bližnji višji razred (oddelek) je bilo sposobnih 406, nesposobnih 211. V ekskurendno šolo na mahu je hodilo 81 učencev in učenk. V pripravljavnici za obrtnijsko šolo je bilo 130 rokodelčičev. Učiteljev je poučevalo 8, in 1 pomožni učitelj. Učitelj verouka je bil v obeh mestnih šolah g. Jan. Gnjezda; rokodelčiče pa je v I. mestni šoli poučeval v krščanskem nauku g. Šarabon; v ekskurendni šoli pa je krščanski nauk poučeval g. Jan. Kilar. Gospodičina M. Fröhlich je poučevala tu ženska ročna dela.

„Učenk mestne peterorazredne dekliške ljudske šole uvrstjenih po zasluženji v Ljubljani koncem šolskega leta 1882/3.“ je bilo 316.

„Letno poročilo c. k. rudniške šole v Idriji 1883. l.“ (v nemškem in slovenskem jeziku) kaže: a) nagovor pri šolski svečanosti v Idriji v dan 11. jul. 1883. l., b) šolska sporočila (šolske oblastnije, nadzorniki, učiteljstvo), c) predmete in število ur na teden (v deški in v dekliški šoli), d) dekliško obrtnijsko šolo, e) vsakdanjo šolo, f) ponavljavno šolo, g) obrtnijsko risalno šolo, h) šolske knjige, i) šolski dnevnik, j) javno zahvalo, k) razredbo učencev, l) razredbo učenk. — Poučevalo je 1 katehet, 5 učiteljev, 5 učiteljic in 1 pomožni učitelj, ki je učil gosli. V vsakdanjo šolo je hodilo v deške razrede 300, v dekliške razrede pa 215 otrok; v ponavljavno šolo je hodilo 48 deklet.

„Letno sporočilo čveterorazredne deške ljudske šole v Novomestu (1882—83)“ ima: Šolsko kroniko (a) razne vesti, b) slavnosti, c) dobrotnike šole, učiteljstvo (5 očetov frančiškanov), vkupni pregled učencev (164), uvrstitev učencev po zasluženji.

„Razvrstitev učencev čveterorazredne deške ljudske šole v Loki koncem šolskega leta 1882/3.“ obsega: Kratek pregled (šole, učencev in učiteljev itd.), učence po zasluženji razvrstene. Učencev je bilo 300 (konec leta 270), učitelji 4 in 1 katehet.

„Letno poročilo javne čveterorazredne ljudske šole v Kranji koncem šolskega leta 1882/3.“ kaže: Šolska naznanila (učiteljstvo, šolsko kroniko) in učence po zasluženji uvrstene. Učencev in učenk je bilo 346 (konec leta še 317). Poučevali so 4 učitelji, 2 kateheta in 2 učiteljici.

„Letno poročilo čveterorazredne ljudske šole v Postojini 1883.“ obsega: učiteljstvo, šolsko kroniko, javno zahvalo in razvrstitev učencev in učenk (katerih je bilo vkup 284). Poučevali so 3 učitelji, 1 katehet in 1 učiteljica.

„Letno sporočilo čveterorazredne deške šole v Kameniku 1883. l.“ ima: kroniko, učne predmete, učiteljstvo, učence (uvrstene po zasluženji). V vsakdanji šoli je bilo 183, v ponavljajni šoli pa 21 učencev. Poučevali so 4 učitelji in 1 učitelj veronauka.

„Letno poročilo dvorazredne dekliške ljudske šole s poludnevnikom v Kameniku o koncu šolskega leta 1882—1883.“ ima: učiteljstvo (1 kateheta, 1 učitelja in 1 učiteljico), kroniko (k a. razne vesti, b. slavnosti, c. dobrotnike šole), uvrstitev učenk.

„Drugo letno poročilo meščanske šole v Krškem.“ Priobčeno konec šolskega leta 1882—83. (nemško in slovensko) obsega: Hebung der Bürgerschule; Die Durchführungsverordnung betreffs der Bürgerschule; Opis Krškega okrajnega glavarstva (Krško mesto, Kostanjevica, Mokronog, Radeče); Der Lehrkörper; Aus der Chronik der Anstalt; Wohlthäter der Schule; Verzeichnis der Lehrmittel; Schülerverzeichnis. Učencev je bilo 51, katere so poučevali 3 učitelji za meščanske šole 1 katehet in 2 učitelja tamkajšnje ljudske šole. (Poročilo je pridjan tudi načrt Krškega mesta.)

„Letno poročilo čveterorazredne deške in dvorazredne dekliške šole v Črnomlji 1883. l.“ obsega: učiteljstvo, kroniko, pregled šolske mladine, učencev in učenk po napredku. V vsakdanji šoli je bilo 497 učencev in učenk, v ponavljajni šoli pa 95 dečkov in deklic. Poučevali so 4 učitelji, 2 kateheta in 1 učiteljica.

D o p i s i.

Iz Krškega. Zadnje dni meseca avgusta so bili pri nas slavnostni dnevi za šolo, mladino in učitelje, dnevi prijetni, ki bodo gotovo ostali dolgo v prijetnem spominu mladini in starim. V nedeljo 26. avg. je bila v veliki risarski dvorani lepa razstava šolarskih izdelkov in učil meščanske učilnice. Krasno urejeno bogato zbirko raznovrstnih učil, osobito za prirodnoznanstveno stroko, za katero ima meščanski učitelj, g. F. Seidl, kaj veliko zaslug; ogledovalo jo je prvi dan precej veliko občinstva, kateremu je omenjeni gospod razkazoval tudi mične »meglene podobe«. — 27. avgusta je bila okrajna učiteljska konferencija. Pred otvorenjem seje je isti učitelj svojim sodrugom kazal omenjene podobe. Ob 9. uri pričelo se je z dnevnim redom. Predsedoval je g. prof. Vodeb, kateremu je nadzorstvo tukajšnjih šol izročeno za avgust in september t. l. (namesto bolnega g. Wurnerja); za namestnika si je izbral službeno najstarejšega učitelja, g. nadučitelja Sajé-ta. — Zapisnikarja sta bila učitelja Hočevnar in Gebauer. O 1. in 2. točki dnevnega reda (stanje šol; nove postave in ukazi) ni bilo niti besedice govora, ker g. nadzorniku o teh točkah nič znanega ni bilo. — O 3. točki, (»nabiranje prirodnin«) je govoril g. Seidl. 4. točka je bilo poročilo o stanju okrajne učiteljske knjižnice, ki šteje jako veliko, lepih in dragih knjig in časopisov, in ki si je letos omislila tudi nekaj učil (Schreiberjeve table, anatomske preparate, tehnologično zbirko). 5. točka, volitev stalnega in knjižničnega odbora — potrdili so se z nova prejšnji odborniki. 6. točka: volitev 2 poslancev v deželno učiteljsko konferencijo, ki bođe meseca avgusta bodočega leta — izvoljena sta bila gg. Grčar, nadučitelj Mokronoški in Abram, nadučitelj Kostanjeviški. (Mešč. šole ravnatelj Lapajne ima pa verilni glas.) Pri poslednji točki so bili razni predlogi. Največ debate je bilo o abecednikih. Nekateri (Lapajne, Lunder) so priporočali Praprotnikovega, drugi so sicer temu pritrjevali, a rekli, da imajo že Raz.-Žumer-jevega vpeljanega, in tožili, da se jim z Dunaja pa Miklošičev pošilja. Odločilo se ni ničesar. — Mej zborovanjem je prišel v zbor in ga s tem počastil okrajni glavar g. Weiglein. Pogovor pri konferenciji se je vršil večinoma v slovenskem jeziku. Ker se je skupščina že ob 11. uri zatvorila, imelo je učiteljstvo priliko, ogledati si užé omenjeno

razstavo. A ni se dolgo v njej mudilo, ko že pride uradniški sluga naznanjat, da morejo gospodje zborovalci že potegniti novce za potnino in troške. — Ob 12. uri se je pa dalo vkupno učiteljstvo z g. glavarjem in nadzornikom, menda 45 oseb, fotografirati. — Ob 1. uri je bil na prijaznem vrtu g. Gregoriča vkupni obed, kjer se je popevalo in napijalo g. nadzorniku in g. glavarju, kateri je v slovenskem jeziku odzdravil. — 28. t. m. ogledala si je šolska mladina razstavo in tudi njej so se kazale lepe in zelo poučljive »meglene podobe«. — 30. t. m. pa je bil slovesni sklep šolskega leta. Pri sl. sv. maši, pri kateri so peli pridni gg. Krški pevci, blagoslovila se je nova nabavljena krasna zastava ljudske šole. Po maši se je zbrala vsa šolska mladina v jako okusno in bogato ozališani telovadnici, kjer je bilo tudi veliko odličnega občinstva, n. pr. prva kumica zastave, gospa Hočevár-jeva, č. g. korar Poljak, g. poslanec Pfeifer in dr. Učitelji (g. Valenta), učenci in učenke odlikovale so se z lepimi govori in deklamacijami ter z dobro ubranim petjem (g. Ravnikar). Naposled so se proglasila imena odličnih otrok ter razdelila šolska poročila in spričevala učencem ljudske in meščanske šole. — Popoludne je pa gospa Hočevárjeva, velika šolska dobrotnica, pogostila na g. Gregoričevem vrtu otroke in učitelje.

Iz Postojne. V 31. dan meseca julija sklenili smo tū letošnje šolsko leto. Ker smo imeli ravnokar cesarjeve slavnosti, radi tega nismo sklepa tako svečano praznovali, kakor sicer druga leta. Dan poprej imeli smo v župljánski cerkvi zahvalno sv. mašo. Po maši so otroci četrtega razreda šli v šolo k javnemu spraševanju. Isti dan popoludne bila je preizkušnja v tretjem razredu in drugi dan dopoludne bili so pri preizkušnji otroci družega razreda in pa ōni prvega razreda. Kakor pri četrtem, tako je bilo tudi pri nižjih dveh razredih prav veliko poslušalcev, kateri so bili z uspehi vseh razredov povsem zadovoljni. Izmej poslušalcev omenim tū le g. okr. glavarja in č. g. dekana, katera pri vsaki priložnosti pokazeta, da sta prava prijatelja šole. Po končani preizkušnji sta v vsakem razredu en učenec ali učenka govorila v slovo. Po govoru razdelile so se mej najpridnejše učence in učenke lepe knjižice in krasne podobe. Potem je dobil še vsakdo »letno poročilo« in »šolsko naznanilo«.

Iz Kameniškega okraja. K učiteljskemu zborovanju v Mengeši v 8. dan avgusta prišlo je iz domačega okraja 22 učiteljev in 7 učiteljic. Mej poslušalci bilo je tudi več še drugih g. g. gostov. G. nadzornik Andrej Žummer pozdravi zbrano učiteljstvo, predstavi tudi druge učitelje goste in konečno omeni, da ima 28 nazočih glasovalno pravico. Svojim namestnikom zbere si učitelja Letnar-ja iz Doba, učitelji pa volijo z zaklicem zapisnikarjema gg. Tramteta in Keclja. G. nadzornik poroča o šolstvu. V uvodu omeni, da se je namestnik umrlega okr. glavarja Klančiča g. Rūling pred svojim odhodom v Trst zahvalil učiteljstvu za njih trud v izgojevanji mladine in da sta mu v imenu učiteljstva na zahvalo odgovorila g. Letnar in on; da je Kameniška deška šola postala javna, in da se je na novo ustanovila dekliska šola v Repnjah, v katerej poučujejo šolske sestre. Iz daljnega njegovega poročila o šolah, pouku in šolskem ustrahovanji posnamemo to-le: Samo pet šol je v vsem okraji, katere zadostujejo v zdravstvenem oziru. V mnogih šolah je jako vlažno; zato naj se uradni spisi hranijo v učiteljevem stanovanju. Z učili so šole še slabo preskrbljene, osobito z onimi za veronauk in prirodoslovje. Sedem šol je, katere še nimajo uradnih pečatov; učitelji naj se zaradi tega obrnejo do krajnih šolskih svétov, da jih oskrbé. Pogrešajo se tudi zbirke mineralij, žuželk in rastlin. V vsaki šoli naj se nahaja sledeče: apnenec, apno, dolomit, mramor, kreda, kaolin, il in iz njega izdelki, kvarec, peščenec, rečni pesek, škrlil, železna ruda, kovano in lito železo, jeklo, žlindra, grafit, žveplo, razne soli, svinčena ruda, živo srebro, cinober, okamnele reči, kapnik itd., zbirka lesovja in drevesnega semena poljskih pridelkov, mlinarski izdelki, lan, konoplja, tkanina, volna in izdelki iz nje, sviloprejec v raznih izpremembah, čebela, satovje itd. V ta namen priporoča se knjižica: »Der Naturaliensammler« Egerjevo in Lapajnetovo praktično metodiko. V šolskih knjižnicah našel je povsod še prav pičlo število knjig. Vsako leto naj učitelj pri sestavi proračuna zahteva, da v pomnožitev knjižnice krajni šolski svét nastavi poseben znesek. Brez »Vrteca« ne sme nobena šola biti. Tudi opozori učitelje na Krajčev izdajo knjig za šolsko mladino. Zapisniki knjižnični naj bodo urejeni takó, kakor zahteva postava. — Hoja v šolo je bila precej dobra; 13% učencev hodilo je v šolo nekako zanikerno. — Ponavljajna šola pa je slaba, kajti zanemarjalo jo je 50% učencev. Šolske zamude naj se natančno zaznamujejo in koncem šolskega leta naj se sestavi pregled učencev, kateri so hodili v šolo prav pridno, pridno, manje pridno in zanikerno. Za prvo naj veljá do 10, za drugo do 30, za tretje do 50 in za četrto čez 50 neopravičenih poludni. To naj se vsako leto napiše v šolsko kroniko. — S poukom bil je skoro v vseh šolah jako zadovoljen. Učni jezik učitelji večinoma pravilno govore. Pred začetkom šolskega leta naj si napravi vsaki učitelj učni načrt, po katerem mu bode vse leto poučevati. Tvarina vsega leta naj se razdeli na četrletja. Brati znajo otroci povoljno; tudi učenje na pamet se je dobro gojilo.

Ako otroci nijnajo knjig, naj učitelj sili na to, da jih nakupi občina. V prvem šolskem letu naj se učenci tudi mnogo vadijo enoglasno čitati. Vsa pravila slovnična naj se opirajo na berila. Učitelj naj si poišče takih beril, po katerih se da ta ali oni slovnični oddelek dobro razlagati. Spisne naloge so bile primerne; jemale so se navadno iz beril. Ploščice naj se v višjih oddelkih ne rabijo in naj se nadomesté s pisankami; ako se pa rabijo, naj bodo vsaj načrtane. Otroci, ki imajo v višjih oddelkih lepo pisavo, naj pišejo na pisanke, v katerih se nahaja vseskozi po ena riza, drugi sè slabejšo pisavo pa na štiririzne. Naopake v spisnih nalogah naj učitelj samo naznači, popravljati pa jih morajo učenci sami. Naloge naj se tudi klasificirajo. — Tudi števililo se je sploh povoljno. Pri uporabnih nalogah naj se posebno ozira na merjenje in deljenje. Tudi geometričnih nalog se ne sme pozabiti. Uporablja naj se mnogo meter, votle mere in uteži. Da otroci novih znamenj za mere in uteže ne pozabijo, naj se ta znamenja nahajajo kje v obljži table. V višjem oddelku naj se učenci seznanijo do dobrega tudi z desetinskimi števili. Da dobé o teh jasne pojme, porabi lahko učitelj v to svrhu en mesec. Računica se je v mnogih šolah premalo rabila. — Pri realijah naj se pridno uporabljajo učila. Vsak učitelj naj ima na papirji velikosti šolske table, narisano mesto (trg, vas), v katerem se nahaja šola, šolski okraj, oziroma občina in okraj. Ko se preide h Kranjskej deželi, naj se to popred na tablo narisa, kar se je popred obravnavalo. Ko se vse potrebno v domačej deželi pové, se še le učencem zemljevid pokaže. — Pisanke s predpisi se po vsem ne priporočajo. Gleda naj se posebno na to, da bodo učenci izraževali dobro debele črte. Za prvi pouk priporočajo se pisanke Grubbauer-jeve št. 14 D. Začetkoma naj sè pišejo črke mej tri črte; tem večja črka, tem natančnejša v posameznih delih. Vsako lepopisno uro naj se tudi številke pišejo. Za predpise v lepopisji naj se jemlje vzgledi iz zemljepisja ali zgodovine. — Risanje poučevalo se je v nekaterih krajih jako zistematično, v drugih brez prave metode. Kot učilo priporoča se Eihler-jevo, pa tudi Grandauer-jevo risanje. Risa naj se počasi. O vsaki črti morajo imeti učenci jasne pojme. Črte, ki imajo jednako lego, naj se tudi h kratki vlečejo. Šrafirane črte morajo biti vsikdar vzporedne. V nižjih oddelkih naj učitelj mnogo na tablo risa, osobito pa tudi pri realijah v višjih oddelkih. V petji se otroci sploh dobro urijo. Tudi v ženskih ročnih delih se uspešno poučuje. Telovadba pa se ni mogla gojiti takó, kakor bi se po postavi morala, ker nij povsod za to orodja in prostora. Uradni spisi so bili v redu. Gleda naj se v njih na čednost in na pravopisje. Tedniki naj se pišejo v šolah sè slovenskim učnim jezikom slovensko, a v šolah, kjer se poučuje tudi nemško, slovensko in nemško, t. j. slovenski predmeti slovensko, nemški pa nemško. Solsko ustrahovanje je bilo ušečno. Deklice naj bodo v šoli vsikdar razkrite. Šolsko poslopje naj bode povsod snažno. V ponavljavni šoli naj se učenci pouče tudi o nalezljivih boleznih človeških in živalskih ter tudi o živinskih kugi. — Socijalno življenje učiteljev bilo je dobro, kakor tudi njih obnašanje po vsem povoljno; naj bode tudi v prihodnje tako, da ne bode komu v spodtiko.

(Konec prih.)

Iz Ljubljane. Iz seje c. k. deželnega šolskega svéta za Kranjsko v dan 23. aug. t. l. Prošnje za službo gimn. profesorja v Kranji in za gimn. učitelja za verouk v Novomestu, tako tudi dve prošnji gimn. učiteljev za podaljšanje obroka pri dopolnilnih preizkušnjah oddajo se s primernimi nasvétu na višje mesto. — Poroča se tudi o prošnji, da bi se opustila dopolnilna preizkušnja. — Gimn. učitelj se po nasvétu dotičnega ravnateljstva z naslovom »profesor« za trdno postavi. — Reši se več prošenj učencev srednjih šol (za ponavljanje in spraševanje). — Določi se o poročilu c. k. okrajnega šolskega svéta v Radovljici, da se je kupil grad za šolo na Jesenicah. — Več pritožeb v kaznih za šolske zamude se reši. — Začasni nadučitelj in 2 začasna učitelja se za trdno postavijo. — Prošnja učiteljice, da bi prišla k preizkušnji učiteljske sposobnosti, se predlaga najvišji šolski oblasti. — Poročilo deželnega šolskega nadzornika za ljudske šole o ogledovanji nekaterih šol, jemlje se na znanje — ter o tem okrajnim šolskim svétom potrebno naznanja. — Reši se več prošenj za nagrade in denarne pomoči.

— Preizkušnje o učiteljski sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole v Ljubljani 22. oktobra t. l. in naslendje dneve. Učitelji in učiteljice, ki hočejo priti k tem preizkušnjam, naj svoje prošnje sestavijo v smislu ministerske postave z 8. jun. 1883. l. št. 10618 (zadevajoče izpeljavo postave z 2. maja 1883. l.) ter naj jih potoma svojega šolskega voditeljstva oddajajo pri svoji predstavljeni okr. šol. oblasti, in če niso zdaj v službi, pri tisti okr. šol. oblasti, pri kateri so zadnjič služili. Prošnje naj se pa oddajajo o pravem času tako, da jih bodo okrajne šolske oblasti mogle ravnateljstvu izpraševanjske komisije predložiti do 12. okt. t. l. Učitelji in učiteljice, ki se bodo vzprejeli k preizkušnji, bodo sklicovali se s posebnimi vzprejemnimi odloki.

— Najvišja poslavljenja. Z najvišjim določilom z dné 9. septembra podelil je presvetli cesar mej mnogimi drugimi naslednja odlikovanja: Red železne krone tretje vrste so dobili: Župan Ljubljanski Peter Grasselli; dr. Ivan Gogala, korar v Ljubljani; Anton Laschan,

vladni svetovalec v Ljubljani; dr. Josip Poklukar, posestnik itd. v Ljubljani Naslov cesarskega svétnika so dobili: Ferdinand Mahr, ravnatelj trgovinske šole v Ljubljani; Ivan Murnik, tajnik trgovinske zbornice v Ljubljani. Viteški križ Fran Josipovega reda: Oton Detelja, graščak v Škofji Loki; Ivan Hofstetter, dekan v Postojini; Rihard Janežič, ravnatelj kranjske hranilnice v Ljubljani; Silvester Kešè, dekan v Begunjah; Josip Kušar, predsednik trgovinske zbornice v Ljubljani; Ljudevit Perona, prvi magistratni svétnik v Ljubljani; Viljem Pfeifer, župan na Krškem; Karol Rudež, graščak na Tolstem vrhu; dr. Maks Samec, župan v Kameniku; Karol Šavnik, župan v Kranji; Martin Šlibar, dekan na Vrhniki; Eduard Urbančič, župan Preddvorom. Zlati križ za zasluge s krono: Fran Janežič, profesor veronauka v Mariboru; Anton Klein, predsednik obrtnega društva v Ljubljani; Matija Milavec, župan v Gorenjim Logatci; Adolf Mulej, poštar in župan v Dolenjem Logatci; Andrej Praprotnik, nadučitelj in vodja mestne ljudske šole v Ljubljani. Zlati križ za zasluge: Mat. Jeriha, spovednik v Uršulinskem samostanu v Loki; Ivan Tomšič, učitelj na učiteljskem izobraževališči v Ljubljani; Andrej Vavken, nadučitelj in župan v Cerkljah. Srebrni križ za zasluge s krono: Ivan Borštnik, nadučitelj v Šmariji; Ignacij Cunder, župan na Ježici; J. Levičnik, učitelj v Železnikih; Josip Tribnik, nadučitelj v Slivnici; Jurij Žumer, župan v Gorjah.

— **Vabilo k občnim zborom „društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem“, „Slovenskega učiteljskega društva“ in „Národne šole“**, ki bodo 4. oktobra t. l. v Ljubljani v društveni sobi (na Šent-Jakobskem trgu št. 10) in sicer po tem-le vzporedu: 1. Ob 8. zjutraj grejo g. g. udeležniki imenovanih društev v mestno župljánsko cerkev pri sv. Jakobu k slovesni sv. maši na preslavni god Nj. Veličastva našega presvetlega cesarja. 2. Po maši ob 9. uri zboruje »vdovsko društvo«. Razen stvari pri občnem zboru navadnih, je na dnevnem redu tudi prošnja vdove A. Stamcar-jeve bivšega učitelja v Selcah in svoj čas uda vdovskemu društvu za kako podporo in prošnja upokojenega učitelja J. Zupanca iz Šmartna pri Gornjem Gradu na Štajerskem po §. 11. društvenih pravil. 3. »Slovensko učiteljsko društvo« in sicer bode na vrsti: a) odgovor predsednikov; b) tajnikovo poročilo; c) blagajnikovo poročilo; d) razprava: Ali in koliko bode sploh vplivala zadnja šolska novela na naše šolstvo. e) Posamezni nasvéti (kateri pa naj se do 1. okt. t. l. blagovolijo odboru naznaniti. f) Volitev 9 udov v odbor, iz mej katerih jih mora vsaj 5 v Ljubljani ali v okolici stanovati. g) Volitev treh pregledovalcev društvenih letnih računov. 4. Zborovanje »Národne šole«.

Odbori „vdovskega“, „učiteljskega“ društva in društva „Národne šole“.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. E. Josin, potrjeni učiteljski pripravnik, dobí zač. drugo učiteljsko službo v Planini. — Gospodičina F. Cemè, učiteljica v Višnjigori, pride na Unec. — G. Janez Poženel, nadučitelj na Unci, je za trdno postavljen. — Gospod J. Pipan, dozdanji tretji učitelj, postane drugi, a gospod J. Turek, potrjeni učiteljski pripravnik, pa tretji učitelj v Staremtrgu. — Gospod K. Weber, učitelj na Vojskem, pride v Hotedršico, a na njegovo mesto na Vojsko pa gospod M. Kabaj, potrjeni učiteljski pripravnik. — Gospod K. Benedik, učitelj na Brezovici, pride na novo šolo v Ledine. — Gospod H. Likar, učitelj v Godoviči, je za trdno postavljen, tako tudi g. Jos. Kavšek, nadučitelj v Vinici.

Št. 1264.

o. š. s.

Učiteljska služba.

Začetkom šolskega leta 1883/4. bode se v šolskem okraji Kočevskem učiteljska služba na enorazredni šoli v **Dragi** s 450 gold. letne plače in s prostim stanovanjem definitivno event. provizorično oddala.

Prošnje za to službo, v katerih prosilci morajo dokazati, da so slovenskega in nemškega jezika zmožni, naj se s potrebnimi spričevali po postavnem potu do 30. septembra 1883. l. vlagajo pri podpisnem c. k. okrajnem šolskem svétu.

† C. k. okrajni šolski svét

v Kočevji, v dan 5. septembra 1883. l.